

**ȘCOALA NAȚIONALĂ DE STUDII POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE**

TEZĂ DE ABILITARE

**INSTITUȚII POLITICE, ÎNCREDERE ȘI REZILIENȚĂ DEMOCRATICĂ ÎN
ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ ȘI EUROPA CENTRAL-ORIENTALĂ**

Cristian Pîrvulescu

REZUMAT

Teza de abilitare sintetizează și articulează o activitate de cercetare desfășurată pe parcursul a peste trei decenii și jumătate în domeniul științelor politice, având ca obiect relația dintre construcția instituțională, încrederea politică și funcționarea democrației în România și în Europa Central-Orientală. Demersul este construit dintr-o perspectivă neo-instituționalistă, care tratează instituțiile nu ca simple norme juridice, ci ca aranjamente stabilizate în timp, rezultate din interacțiunea dintre reguli formale, practici informale și resurse de legitimitate distribuite inegal între actori și teritorii. În această logică, reziliența democratică, încrederea în instituții și apartenența socială nu sunt simple variabile atitudinale, ci rezultate ale unor ecologii instituționale concrete.

Lucrarea pornește de la o constatare care a reorientat dezbateră din științele politice est-europene: democrațiile postcomuniste nu pot fi înțelese nici exclusiv prin prisma designului constituțional, nici doar prin indicatori de performanță economică, iar narațiunea lineară a tranziției — de la liberalizare la consolidare — s-a dovedit insuficientă. După extinderile Uniunii Europene din 2004 și 2007, agenda s-a deplasat de la «consolidarea democrației» spre teme precum democratic backsliding, iliberalism și reziliență democratică. În acest cadru, România este un caz analitic deosebit de relevant: combină o arhitectură formal democratică, ancorată european, cu un nivel persistent scăzut de încredere în instituțiile reprezentative și cu o distribuție inegală a apartenenței sociale între centru și periferie, dar și cu o capacitate notabilă de mobilizare civică în apărarea statului de drept.

Întrebarea centrală privește modul în care se articulează relația dintre arhitectura instituțională, încrederea în instituții și reziliența democratică, precum și rolul aranjamentelor electorale și al ecologiilor instituționale hibride în transformarea fragilității în reziliență sau, dimpotrivă, în «capcană instituțională». Din ea derivă patru sub-întrebări, organizate în patru axe tematice care structurează atât sinteza contribuțiilor, cât și formularea aporturilor originale.

Prima axă analizează instituțiile, încrederea și regimul politic românesc. Pornind de la lucrări precum «Politici și instituții politice» (2002) și «Partide și sisteme de partide» (2000), ea dezvoltă conceptul de prezidențializare «soft» — reconfigurarea informală a centrului de greutate al regimului semi-prezidențial prin practici, precedente și așteptări publice, în absența unei modificări constituționale — și conceptul de capcană de credibilitate instituțională, obținut prin relectura neo-instituționalistă a «formelor fără fond»: importul rapid de instituții liberale, dublat de persistența practicilor informale, generează un decalaj durabil între promisiunea normativă a instituțiilor și experiența concretă a cetățenilor.

A doua axă, consacrată rezilienței democratice și statului de drept în Europa Central-Orientală, propune un model analitic propriu, articulat în trei dimensiuni interdependente — coerența politicilor, legitimitatea procedurală și participarea civică de monitorizare — care reorientează analiza dinspre simpla diagnosticare a degradării democratice spre capacitatea instituțiilor de a absorbi șocuri și de a se recalibra. Modelul, dezvoltat printr-un design comparativ theory-guided ce combină indicatori cantitativi (Varieties of Democracy, World Bank Governance Indicators, Eurostat) cu analiza calitativă a secvențelor de criză, susține o tipologie comparativă a rezilienței postcomuniste: reactivă (România), instrumentală fără democrație (Ungaria), societal compensatorie (Polonia) și restaurativă (Slovacia).

A treia axă analizează sistemele electorale, reprezentarea democratică și stabilitatea guvernamentală, argumentând că ingineria electorală nu este un instrument tehnic neutru, ci o politică instituțională cu efecte directe asupra legitimității regimului, iar reformarea frecventă a regulilor —

«hiper-reformarea» — erodează încrederea în procesul electoral. A patra axă formulează conceptul de ecologie instituțională hibridă și analizează familia, munca și societatea ca sisteme de apartenență, în care instituțiile formale ale statului coexistă cu rețele informale, economii de subzistență și migrație, fără a converge spre un model integrat de ordine socială; dimensiunea teritorială a acestei ecologii este surprinsă prin noțiunea de încredere instituțională teritorializată.

Contribuțiile originale principale sunt, așadar, modelul tridimensional al rezilienței instituționale și democratice; tipologia comparativă a rezilienței postcomuniste; conceptul de ecologie instituțională hibridă și de sisteme de apartenență; și reformularea analizei regimului politic românesc prin prezidențializarea «soft» și capcanele de credibilitate. Aceste aporturi sunt poziționate în dialog cu literatura internațională despre democrația iliberală și autoritarismul competitiv (Zakaria, Levitsky și Way, Schedler, Mudde și Rovira Kaltwasser, Müller), față de care adaugă o perspectivă instituționalistă și comparativă regională. O preocupare de durată, urmărită de la analiza naționalismului difuz din cultura politică românească (2001) până la studiile recente despre iliberalism, este aceea a populismului ca mobilizare a unui rezervor cultural preexistent prin captarea instituțiilor.

Teza articulează în mod explicit cercetarea fundamentală cu transferul către dezbaterea publică și elaborarea de politici — atestat de o prezență consistentă în presa de analiză, de contribuțiile la blogul de științe politice al ECPR și de activitatea în Comitetul Economic și Social European și în Platforma Societății Civile UE-Republica Moldova, în calitate de co-președinte european. În final, lucrarea conturează un program de cercetare pentru următorul deceniu — aprofundarea empirică și extinderea comparativă a celor patru axe — și o viziune asupra unei școli doctorale centrate pe instituții, încredere și reziliență democratică.

Cuvinte-cheie: *neo-instituționalism; reziliență democratică; încredere instituțională; ecologie instituțională hibridă; capcane de credibilitate; sisteme electorale; populism; iliberalism; România; Europa Central-Orientală*

București, 2026